

अभियान

सप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४१ / अंक : २८ / २०८० फागुन ११ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत् १९४४ / Feb. 23, 2024 / मूल्य रु. १०/-

कानुनी छिद्रा हेरेर नेपाल र भद्राईलाई उन्मुक्ति

काठमाडौं । पछिले समयमा मुलुकमा तुला तुला भ्रष्टाचारका काण्डहरू सतहमा आएका छन् । त्यस्ता काण्डहरूमा राजनीतिक दलका प्रभावशाली नेताहरूको संलग्नता देखिएको भएपनि सत्ता स्वार्थका लागि उनीहरूलाई उन्मुक्ति दिइदै आएकाले गर्दा निर्णयकर्ताहरूमाथि भरिसक्य मुद्दा नै चलाइँदैन चलाएपनि त्यस्ता व्यक्तिहरूले सफाई पाउँदै आएका छन् । त्यसको प्रत्यक्ष प्रमाण हो लिला निवास जग्गा काडमा संलग्न भएका र अखित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले मुद्दा बलाइएका केही मन्त्रीहरूलाई सफाई दिनु र फाइल मन्त्रिपरिषदमा लैजाने प्रशासकहरूलाई दोषी ठहर गरि केद र जरियाना गरिनु ।

पछिले समयमा राज्यका तिनै अङ्ग व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिकालाई पुराना भनिएका राजनीतिक दलहरूले नै

>>> बाँकी ८ पेजमा

हालीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

सरकारकै कारण जनतामा वितृष्णा बढ्दै

काठमाडौं । सत्ता गठबन्धन नेतृत्वको पुष्पकमल दाहाल सरकारले भ्रष्टाचारका फाइल खोज्ने भन्दै केही फाइलहरू खोलेपनि सत्ता गठबन्धनका नेताहरूलाई बचाउने गरी अनुसन्धान गर्न सम्बन्धित निकायलाई निर्देश दिने गरेको आरोप दाहाल सरकारमाथि लाग्दै आएको छ ।

सरकारले लिला निवास जग्गा काण्ड, बाँसबारी छाजा तथा जुता कारखानाको जग्गा काण्ड, नवकली भुटानी शरणार्थी काण्ड, सुन तस्करी काण्डलगायतका काण्डहरू फाइल खोलेपनी यी सबै प्रकरणहरूमा सत्ता गठबन्धनका केही अपवादलाई छोडेर अरुलाई उन्मुक्ति दिएको छ ।

लिला निवास जग्गा काण्डको विशेष अदालतले फागुन ३ गते फैसला गरेपनि उसले निर्णयकर्ताहरूलाई मुद्दा नै नेतालाइएको भन्दै मन्त्रीहरूलाई सफाई दिएको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको जिम्मेवार कर्स्को हो ?

काठमाडौं । हालका अखित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका प्रमुख आयुत्त प्रेम राई गृह मन्त्रालयको सचिव पदमा बहाल रहेका बेला पूर्व सचिव शारदा प्रसाद त्रितालको सेयोजकत्वमा लिला निवास जग्गा काण्डको छानविन गरी प्रतिवेदन सरकारलाई बुझाउन समिति गठन गरिएको थियो ।

त्रिताल समितिले व्यापक अनुसन्धान र छानविन गरी लिला निवास जग्गा काण्डमा संलग्न रहेकाहरूको नाम संकलन गरि सो जग्गा सरकारी भएको र सरकारी जग्गा मोहीका नाममा ल्याएको भन्दै तत्कालिन प्रधानमन्त्री माधव नेपाल र बाबुराम भद्राई समेत सो प्रकरणमा संलग्न भएको प्रतिवेदन बुझाइएको थियो ।

सो प्रकरणको समेत सो प्रकरणमा संलग्न भएको प्रतिवेदन बुझाइएको थियो । सो प्रकरणको सीआइबीले

>>> बाँकी ८ पेजमा

बहुसंख्यक जनताको मागअनुसार नेपाललाई हिन्दुराष्ट्र कायम गर

काठमाडौं । नेपाली कांग्रेसको महासमितिको बैठकमा सहभागी भएका १ हजार भन्दा बढी नेता तथा कार्यकर्ताहरूले हिन्दुराष्ट्रको पक्षमा हस्ताक्षर गरेर नेतृत्वलाई बुझाएको छन् । अर्कोत्तर राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीले अवस्था र व्यवस्था बदलन भन्दै राजतन्त्र र हिन्दुराष्ट्रको माग गर्दै फागुन ९ गते प्रधानमन्त्रीसहित ७४ वटै जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीमार्फत सरकारलाई ज्ञापन पत्र बुझाएको छ ।

कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले केही समय पहिला संविधान संशोधन गर्न र हिन्दुराष्ट्रका पक्षमा सबै दलहरूसँग छलफल र बहस गर्न सकिने अभिव्यक्ति दिएका थिए ।

कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले केही समय पहिला संविधान संशोधन गर्न र हिन्दुराष्ट्रका पक्षमा कस्तो निर्णय गर्दछ भने प्रश्न समेत खडा भएको छ । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्री पुष्पमल दाहाल हिन्दुराष्ट्रका पक्षमा नभएकाले

>>> बाँकी ८ पेजमा

प्रधानमन्त्री दाहालको सुशासन हातीको देखाउने दाँत

दाहाल सरकारको काम सत्ता गठबन्धनका नेतालाई बचाउने

भएका छन् । विकास निर्माणले कुनै गति लिन सकेको छैन भने दाहाल सरकारका मन्त्रीहरू समेत काण्डे काण्डमा मुछिएका छन् ।

प्रधानमन्त्री दाहालले आफ्नो नेतृत्वमा रहेका मन्त्रीहरू अनेक काण्डमा मुछिएका भएपनि उनीहरूलाई कारबाही गर्न सकेको छैनन । सत्ता गठबन्धनमा रहेका उनको आफैने पार्टीका मन्त्रीहरू र अन्य दलका मन्त्री बनेका व्यक्तिहरूलाई नत सम्बन्धित पार्टीले कारबाही ख्वरूप मन्त्रीबाट फिर्ता बोलाएका छन् न त प्रधानमन्त्रीले आफैने पार्टीका नेता मन्त्री रहेकाहरूलाई कारबाही गर्न सकेको छन् । तर यस १३ गते बालकुमारीमा भएको काण्डमा २ युवाले ज्यान गुमाए । २ युवाले ज्यान गुमाएनु परेको वास्तविकताको छानविन गर्न सरकारले उच्चस्तरीय छानविन समिति पुस १६ गते बनायो ।

सो समिलिते छानविन गरी प्रतिवेदन सरकारलाई बुझाइसकेको छ । समितिको प्रतिवेदनमा एकीकृत समाजादीका नेता तथा भौतिक पूर्ववार एवं यातायातमन्त्री

>>> बाँकी ८ पेजमा

मन्त्री ज्वालालाई होला त कारबाही ?

काठमाडौं । यस १३ गते लिलिपुरको बालकुमारीमा भएको घटनाको छानविन गर्न सरकारको पुस १६ गते उच्च अदालतमा पूर्व न्यायाधिक शेर्खर प्रसाद पौडेलको अध्यक्षतामा गठन गरेको जाँचबुक आयोगले फागुन ४ गते गृहमन्त्री नारायणकाजी श्रेष्ठलाई आफैनो प्रतिवेदन बुझाएको छ । सो प्रतिवेदनमा भौतिक पूर्वाधार तथा यातायातमन्त्री प्रकाश ज्वाला सहित तीन जानालाई मुख्य दोषी ठहर गरेको छ । मन्त्री ज्वाला जान नहुने ताउँमा पुढा मानवीय क्षतिको घटना हुन पुगेको औल्याइएको छ ।

भौतिक पूर्वाधारमन्त्री ज्वाला पुग्नु नपर्ने र पुग्ने नहुन ताउँमा पुगेर गल्ती गरेको प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । मन्त्रीले

खेलांची गरेर एन्टी डिरेक्सन (गलत दिशा) मा गएकाले घटना घट्न पुगेको आयोगले निष्कर्ष निकालेको छ । आयोगले प्रदर्शन र हुलुज्जत भइरहेको बेला गतल ताउँमा सुरक्षा व्यवस्थाको यकिन नगरी मन्त्री पुग्नु नै मुख्य कमजोरी रहेको औल्याइएको छ । छानविन आयोगले मन्त्री ज्वालालाई कारबाहीका लागि समेत प्रधानमन्त्री समक्ष सुभाव दिएको छ । घटनाको नैतिक जिम्मेवारी लिन मन्त्री ज्वालालाई सचेत गराउन प्रतिवेदनमा सिफारिस गरिएको छ ।

बालकुमारीमा रहेको इप्रेस कोरिया शाखा कार्यालयमा परीक्षा फाराम भर्ने विषयमा युवाले प्रदर्शन गरेको थिए । प्रहरीले बल प्रयोग गर्दा अछामका २१ वर्षीय विरेन्द्र शाह

>>> बाँकी ८ पेजमा

सरकारको सुशासनको नारा भण्डारीमा देखियो

सञ्चारमाध्यमले समाचार प्रकाशित र प्रसारित गरेको थिए । अहिले ती समाचारहरू सत्त्य सापित भएका छन् । फागुन ६ गते बसेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले भण्डारीलाई पाँच वर्षका लागि प्राधिकरणको अध्यक्षमा नियुक्त गरेको छ ।

भण्डारी तिनै व्यक्ति हुन् जसले सतिशलाल आचार्यको कोस्टारिकामा रहेको टेलिकममा काम गरेका थिए भने एनसेलको बोर्ड अर्फ डाइरेक्टर समेत रहेर काम गरेका थिए । सरकारले स्वार्य वाफिने गरि आचार्यकै सहयोग र सहमतिमा भण्डारीलाई प्राधिकरणको अध्यक्षमा नियुक्त गर्न अर्को बेइमानी हो ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

काठमाडौं । सत्ता गठबन्धनको पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले जितिसुकै तुला गफ गरेर सुशासनको नारा दिएपनि त्यो नारा समिति सिमित भएको छ । दाहाल सरकारले पछिलो समयमा विभिन्न संस्थानाले गरेका नियुक्तिहरू पनि भागवण्डामै गरिएको छ । नेपाल दुर्गत्यार प्राधिकरणका तत्कालिन अध्यक्ष पुरुषोत्तम खनाललाई पदावधि बाँकी रहेको चैहेदै प्रधानमन्त्री र सचिवालयमा रहेको आइटी विज्ञ सल्लाहकार भुपेन्द्र भण्डारीलाई प्राधिकरणको अध्यक्ष बनाउने थेल ।

त्यो खेलका विषयमा विभिन्न

प्रजातन्त्र पूजनीय अवश्य हो तर यसको पूजा शब्दले गरेर पुग्दैन, यसको पूजा-कर्म कर्तव्यले, त्याग र उदारताले, निष्ठाको राजनीतिले, वैम्बानी राज्यकारको आवश्यक राजनीतिक विधि र व्यवहार भल्काजनुपर्नेमा जोड दिएका छन् । प्रजातन्त्र पूजन

विध्वंसहरू अतिरिक्त न्यायिक सजायको रूपमा

नेतिश पटेल

गत हप्ता उत्तराखण्डमा भएको विधंश, जस पछि हिसामा पाँच जनाको मृत्यु भयो, हामीले भारतीय जनाता पार्टी शासित राज्यहरूमा देख्ने ढाँचा पछाउँछ । ढाँचा पक्कै पनि सरकारले उच्च अदालतले गठित प्यानलको एउटा प्रकारको भवन नियम वा अर्को उल्लङ्घन गरेको फेला पारेको छ ।

यहाँ प्रतीकात्मक मामला दिल्लीको सैनिक फार्मको हो, एउटा सानो एन्कलेभ जुन पूर्णतया गैरकानूनी छ तर कुनै पनि जेसिबी आएर हाम्रा धनीहरूको बंगलाहरू प्रायः सरकारको उच्च स्तरमा उक्साइन्छ,

कार्यान्वयन नहुने मुलुकको यथार्थ विपरित छ, जसले गर्दा आवश्यक अनुमतिबिना धैरे निर्माण भएको छ । २०१७ मा, राजधानी क्षेत्रमा 'गैरकानूनी निर्माणहरू' कागजात गर्न दिल्ली उच्च अदालतले गठित प्यानलको एउटा प्रकारको भवन नियम वा अर्को उल्लङ्घन गरेको फेला पारेको छ ।

यहाँ प्रतीकात्मक मामला दिल्लीको सैनिक फार्मको हो, एउटा सानो एन्कलेभ जुन पूर्णतया गैरकानूनी छ तर कुनै पनि जेसिबी आएर हाम्रा धनीहरूको बंगलाहरू प्रायः सरकारको उच्च स्तरमा उक्साइन्छ,

स्थायी वा अस्थायी रूपमा हटाउनु हो । जबरजस्ती निष्कासन मानव अधिकारको उल्लङ्घन हो, जसमा पर्याप्त आवासको अधिकार समावेश छ तर सीमित छैन ।

अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार कानून अन्तर्गत, राज्यहरूले यो सुनिश्चित गर्नुपर्छ कि निष्कासन केवल असाधारण परिस्थितिहरूमा हुन्छ, पूर्ण औचित्र र पर्याप्त कानूनी सुरक्षाको प्रावधान आवश्यक हुन्छ । पक्कै पनि नयाँ भारतमा त्यस्तो केही छैन ।

वास्तवमा, भारतको बुलडोजर ध्वस्त प्रायः सरकारको उच्च स्तरमा उक्साइन्छ,

क्रममा, बीजेपीका प्रवक्ता जीभीएल नरसिंहाले जेसीबीलाई 'जिहादी नियन्त्रण बोर्ड' को रूपमा परिभाषित गरे, अहिले हटाइएको ट्वीटमा ।

विभेद अन्यत्र पनि देखिन्छ । एम्स्टीले कागजात भत्काएको लेड वर्षदेखि, आफ्नो घर र व्यवसायको क्षतिले सिर्जना गरेको आर्थिक कठिनाइको बाबुजुद पनि पीडितहरूले न्यायको पर्खाइमा कानूनी मुद्दाहरू अदालतमा विचाराधीन छन् । हालसम्म, अदालतहरूले प्रचलित परिस्थितिले आवश्यक पर्ने मात्रा र अत्यावश्यकताका

त्यसपछिको विध्वंशका मुस्लिमहरू न्यायको लागि संघर्ष जारी राख्छन । 'क्रोधको मार्ग प्रतिवेदनले निष्कर्ष निकालेको छ कि भारतमा साम्यदायिक हिसाका विगतका चरणहरू थिए, जसले हिसा, पृथक्करण र विशेष गरी भारतीय मुस्लिमहरूको लागि सामाजिक-आर्थिक गतिशीलतामा दिगो बाधाहरू सिर्जना गरेको थिए, तीनीहरूले राज्यको नियन्त्रणलाई कमजोर बनाएन् । समाज वा संस्थामाथि यसको अधिकार आज जेसिबी देखिन्छ ।

दुनियावादी संगठनहरू र प्रहरी र जिला प्रशासनबीचको समन्वय भनेको चरम वैचारिक संस्थालाई निजामती सेवासँग जोड्नु हो ।

के देखन सकिन्छ कि तीनीहरू बीचको सम्बन्ध धैरे भागहरूमा संस्थागत भएको छ, एक हिसात्मक अलोकतान्त्रिक शासन मोडेललाई कायम राख्दै, जुन विधिको शासनको लागि विपरित छ ।

अप्रिल २०२२ मा प्रधानमन्त्री नरेंद्र मोदी लाई लेखेको पत्रमा, १०० बन्दा बढी सेवानिवृत्त वरिष्ठ निजामती कर्मचारीहरूले भने कि कानून प्रशासन एउटा माध्यम बनेको छ जसद्वारा अत्यसंख्यकहरू विशेष गरी मुस्लिमहरूलाई सदा डरको स्थितिमा राख्न सकिन्छ । उनीहरूले भने कि साम्प्रदायिक उनादाको लागि सुविधा र समर्थन प्रशासनको सबै तहमा प्रदान गरिएको छ - स्थानीय पुलिस र प्रशासनिक अधिकारीहरूदेखि राज्य र केन्द्र सरकारहरूमा उच्च राजनीतिक तहसम्म ।

जबकि हिसाको वास्तविक आयोग फ्रिंग समूहहरूलाई आउटसोर्स गर्न सकिन्छ, त्यहाँ उनीहरूको सञ्चालनको लागि जमीन कसरी उर्वर बनाएन्छ, कसरी तीनीहरूमध्ये प्रत्येकले मास्टर स्ट्रिप पछाउँछ र कसरी साफा 'उपकरण किट' शाफा गर्दछ र कसरी प्रचार गर्छ भने बारे शंका छैन । पार्टी र राज्यको मेसिनरी उनीहरूलाई आफ्नो कार्यको रक्षा गर्न उपलब्ध गराइन्छ, सेवानिवृत्त कर्मचारीले लेखको थिए ।

अन्तमा, नागरिक र वकिलहरूको पहल प्रतिवेदनले निष्कर्ष निकालेको छ: 'उपलब्ध प्रमाणहरूले नागरिक समाज समूहहरू, वकिलहरू, शिक्षाविदहरू र कार्यकर्ताहरूको भनाइलाई पुष्टि गर्दछ, कि भारत अब निरन्तर हिसाको चरणमा पुरोको छ जबकि हिसाबाट पीडित र

भत्काएको देखेको छैन । मे २०२३ को समाचारको शीर्षकले यसलाई पूर्ण रूपमा चित्रण गर्दछ: 'दिल्लीको सैनिक फार्मको नियमितीकरणको लागि बोलपत्रमा छिटो कल गर्नुहोस् : उच्च न्यायालय ।' निस्सन्देह, गरिब र विशेष गरी मुस्लिम गरिबहरूलाई त्यस्तो कुनै छूट दिइन्दैन । तिनीहरू जबरजस्ती निष्कासनको आधीनमा छन्, जुन कानूनी सुरक्षा र अन्य सुरक्षाहरू बिना तीनीहरूले कब्जा गरेको घर वा जग्गाबाट तिनीहरूको इच्छाविपरीत मानिसहरूलाई

धैरे राज्य अधिकारीहरूले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा मुस्लिमहरू विलुप्त बुलडोजर प्रयोग गर्न आवाहन गर्नेछ । यी ध्वस्तहरू भेदभावपूर्ण छन् र भारतमा मुस्लिमहरू विलुप्तको घट्टा अभियानको भागको रूपमा लक्षित छन् भने विश्वास गर्न विश्वसनीय प्रमाणहरू छन् । मुस्लिम विलुप्तको भेदभाव रोक्नुको सद्वा, वरिष्ठ राजनीतिक नेता र अधिकारीहरूले यसलाई सक्रिय रूपमा प्रोत्साहित गरेका छन् ।

अप्रिल २०२२ मा दिल्लीमा भत्काउने

साथ दण्डात्मक विध्वंसलाई सम्बोधन गर्न असफल भएका छन्, जसले भारतीय अधिकारीहरूलाई व्यापक दण्डहीनताका साथ अन्य क्षेत्रहरूमा मानिसहरूको घर र व्यवसायहरू भत्काउन जारी राख्न सक्षम बनाएको छ ।

यसलाई उत्तर प्रदेश र मध्य प्रदेशमा अर्थ- न्यायिक न्यायाधिकरणको गठनसँग जोडेर हेर्नु पर्छ जसले पहिलेको हिसाबाट क्षति बेहोरेको हिन्दूहरूलाई तुरुन्त राहत प्रदान गरेको छ जबकि हिसाबाट पीडित र

१,०६३ मेगावाटको माथिल्लो अरुणमा परामर्शदाता छनोट

काठमाडौं । संखुवासभाको भोटखोला काठमाडौं । संखुपालिकामा निर्माण हुने एक हजार ६३ मेगावाटको माथिल्लो अरुण

अर्धजलाशयसुरक्षा जलविद्युत आयोजनाको

सुपरिवेक्षण परामर्शदाता छनोट भएको छ ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक अपर

अरुण हाइड्रो इलेक्ट्रिक लिमिटेड

र परामर्शदाताबीच बुधबार ठेक्का

सम्झौतासमेत भइसकेको छ । निर्माण

सुपरिवेक्षण परामर्श सेवाको लागि दुर्ई

करोड ३४ लाख युरो, चार लाख ४५

हजार अमेरिकी डलर र ६४ करोड ३०

लाख रुपैयाँमा ठेक्का सम्झौता (कर र प्रेमिजनल समसहित) भएको हो । परामर्श

सेवाको रकम युरो, डलर र रुपैयाँ गरी

तीनवटा मुद्रामा भुक्तानी हुने व्यवस्था

गरिएको छ ।

परामर्श सेवाको अवधि एक

सय ७७ महिनाको हुनेछ । ठेक्का

सम्झौताबोमेजिम परामर्शदाताले पहिलो

चरणअन्तर्गत डिजाइन पुनरावलोकन

तथा बोलपत्रसम्बन्धी कागजात तयारी

गर्न २१ महिना छुट्याएको छ । दोस्रो

चरणमा आयोजनाको निर्माण कार्यको

सुपरिवेक्षण गर्न ७२ महिना राखिएको

छ । तेसो चरणमा आयोजना सञ्चालन

तथा मर्ममत-सम्भारका लागि परामर्श

"SME क्लासिको विस्तार, खानीण जीवनमा सुधार" वो सप्ताह साकार पार्ज गाउँ देखि शहर सम्म, उद्योग देखि व्यापार सम्म

RBB SME LOAN

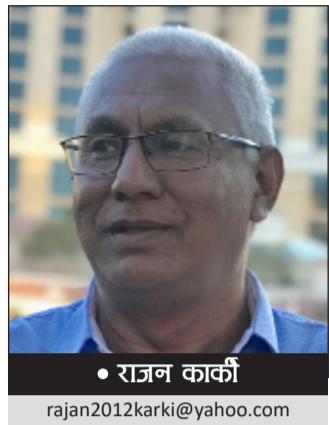
५ करोड LOAN
८.३५% INTEREST RATE मा

विशेषताहरू

- लाईन करोड साम्प्लाको कर्जा सीमा
- न्यूलाल ल्याजद्वारा ५-क्रैश्य मात्र
- कार्य क्लिनिक कर्जा सञ्चालनी लिएर्जी गरिने
- उत्पादग्रन्थालका उद्योगहरूलाई विशेष प्रायोगिकता

विस्तृत अन्तर्राष्ट्रीय तरिका लिएर लाईन करोड लेन्सिङ को सेवामा समर्पित गरिएका

तिब्बती शरणार्थीलाई अस्तित्वको प्रैन

• राजन कार्कि

rajan2012karki@yahoo.com

प्रजातन्त्रको अभ्यास गरिरहेका दल र नेताहरू तिब्बती शरणार्थी मामिलालामा बोल्न संकोच मान्छन, हच्छन्छन्। अधिकांश अधिकारकर्मीले समेत शरणार्थीको मर्म, महत्व, पीडा, अधिकारका बारेमा लेख्ने र बोल्ने आँट गर्दैन्।

तिब्बती शरणार्थीको भोक, प्यास, स्वतन्त्रताको उक्सुमुक्सुको कथा लेखिसाध्य छैन। संयुक्त राष्ट्रसङ्घबाट शरणार्थीको मान्यता पाएर वा अवैध रूपमा, दूलो वा सानो सर्द यामा नेपालमा स्थानमार, भुटान, तिब्बत, बर्मा, सिरिया, युक्रेन, अफगानिस्तान लगायत १२ भन्दा बढी देशका शरणार्थी छन्। शरणार्थीका सङ्घर्ष र सार्वतीले अनेक कथा छन्।

परिचयपत्र पाउन मुस्किल छ, यहीकारण कठिपयले विदेश जान, उच्च अध्ययन, रोजगारी तथा व्यापार गर्न सक्वैनन्।

तिब्बतीभन्दा बढी महत्व भुटानी शरणार्थीले पाएको देखिन्छ। चीनको दबाव वा प्रभावका कारण तिब्बती शरणार्थीका अधिकारबाट कसले आवाज उठाउने ? उनीहरूको घरवापरी असम्भव इसको छ। तिब्बती शरणार्थीले दया खोजेका छैनन, सदातुभूति चाहिएको पनि होइन, उनीहरू माझेले पाउनेपर्ने अस्तित्वको युद्ध लडिरहेका छन्।

शरणार्थीको जीवन बाँच्नुको दुर्बन्त व्यथाले देश देशवीचका सीमारेखाको निर्मातालाई घृणा गरिरहेको छ। तिब्बती शरणार्थी भन्छन् किन हामी यो धर्तीका सन्तान होइन्नै र ? हामीमाथि असमानता किन ? नेपाल र भोटवीच सुन र नुनको सम्बन्ध छ। मित्रता छ, व्यापार छ, युद्ध पनि भएको हो। नयाँ सम्बन्ध विकसित हुँदै। तर तिब्बती शरणार्थीले आफ्नो जन्मभूमि भन्न पाएका छैनन्।

नेपालमा लोकतन्त्र स्थापित भएको छ तर तिब्बती शरणार्थीको लोकतान्त्रिक अधिकार कसले कहिले रक्षा गरिरेका ?

तिब्बती शरणार्थीको मुख्य माग औपचारिक पहिचान हो। जसले सन्तानीको भविष्य सुनिश्चित होस्। १९५९ मा शरणार्थी बनेकाका सन्तानको भविष्य अन्यौलमा छ। दलाई लामाको अधोविष्ट दूतावास खाल्सार बन्द भए पनि प्रतिविधि भन्छन्- १२ वटा शिविरमा रहेका शरणार्थी समस्यामा छन्।

फ्रिं तिब्बत भन्ने नारा लगाउँदै दलाई लामाको जन्मदिन पारेन प्रदर्शन गर्ने गरेका छन्, नेपालले प्रदर्शनमाथि रोक लगाउने, थुनछेक गर्ने र शरणार्थीका खासगारी

चीनविरोधी गतिविधि हुन सक्छन् वा जसमा विभिन्न किसिमका पर्चा पम्पलेट वितरण गर्ने, तोडफोड, आगजनी र कुटपिट गर्ने अथवा अपराधसँग जोडिएका विषयमा निगरानी गर्ने गरेको छ। प्रहरीका अनुसार बुद्ध धर्मसँग जोडिएका कुै पनि कार्यक्रममा अवरोध गरिएको छैन। अमेरिका लगायतका मुलुकले शरणार्थीको धार्मिक स्वतन्त्रता हनन भएको, अंकूश लगाएको धारणा राख्दै आएको छ। विज्ञहरूले नेपालको भूराजनीतिक संवेदनशीलता अमेरिकाले बुझुपर्ने बताउँछन्।

नेपाल प्रहरी भन्छ चीनविरोधी गतिविधि र आपाधिक घटनाहरू नियन्त्रणका लागि आफ्नो छुट दिन सकिन्न। कैही महिनाओपि तिब्बत मानिला संयोजक समेत रहेकी अमेरिकी उपविदेशमन्त्री अजा जेयाले काठमाडूमा तिब्बती शरणार्थी शिविरहरूको भ्रमण गरेको विषयलाई लिएर सतारुद्ध र प्रतिपक्षी दलका शीर्ष नेताहरूले नै संसदमा विरोध गरेका थिए। शरणार्थीको मानवाधिकारमा अमेरिकाले सञ्चारी तथा व्यापार गर्न सक्वैनन्।

तिब्बतीभन्दा बढी महत्व भुटानी शरणार्थीले पाएको देखिन्छ। चीनको दबाव वा प्रभावका कारण तिब्बती शरणार्थीका अधिकारबाट कसले आवाज उठाउने ? उनीहरूको घरवापरी असम्भव इसको छ। तिब्बती शरणार्थीले दया खोजेका छैनन, सदातुभूति चाहिएको पनि होइन, उनीहरू माझेले पाउनेपर्ने अस्तित्वको युद्ध लडिरहेका छन्।

देशविहीन भएर शरणार्थीको जीवन बाँच्नुको दुर्बन्त व्यथाले देश देशवीचका सीमारेखाको निर्मातालाई घृणा गरिरहेको छ। तिब्बती शरणार्थी भन्छन् किन हामी यो धर्तीका सन्तान होइन्नै र ? हामीमाथि असमानता किन ? नेपाल र भोटवीच सुन र नुनको सम्बन्ध छ। मित्रता छ, व्यापार छ, युद्ध पनि भएको हो। नयाँ सम्बन्ध विकसित हुँदै।

तर तिब्बती शरणार्थीले आफ्नो जन्मभूमि भन्न पाएका छैनन्।

तिब्बती धार्मिक नेता दलाई लामा भारतको धर्मशालामा निर्वासनमा छन्। अमेरिकी प्रतिवेदन अनुसार २०१९ मा तिब्बती शरणार्थी कल्याण कार्यालयद्वारा आयोजित ल्होसार पर्वमा अमेरिकी जना वरिष्ठ अधिकारीसहित १० जना, अस्ट्रेलिया, युरोपेली सङ्ग, स्विटजरल्यान्डका राजदूतहरू र फ्रेन्च अनि जर्मन दूतावासका अधिकारीहरूले ल्होसार समारोहमा भाग लेको उल्लेख छ।

विकिलिक्सको एक खुलासा अनुसार चीनबाट भान खाने तिब्बतीहरूलाई पक्राने नेपाली सुरक्षाकर्मीलाई बेझिङले आर्थिक प्रोत्साहन दिने गरेको दावी गरिएको थिए।

२०२० को अन्यथा तत्कालीन अमेरिकी राष्ट्रपति डोनल्ड ट्रम्पले तिब्बत नीति र सहयोगसम्बन्धी उदाटा कानुनमा हस्ताक्षर गरेका थिए जसको प्रत्यक्ष प्रभाव नेपाल लगायत तिब्बतीहरूको वसोबास रहेका क्षेत्रहरूमा परेको देखिएको थियो। उक्त

सानुनले अमेरिकाले तिब्बतमा एउटा कार्यालय स्थापना गर्ने र चीनको हस्तक्षेपबिना नै भावी दलाई लामा नियुक्त हुने सुनिश्चित गर्न एउटा अन्तर्राष्ट्रिय गठबन्धन निर्माण गर्ने प्रतिबद्धता जनाइएको थियो। अमेरिकी प्रशासनले तिब्बतीहरूका विभिन्न अधिकार उपरान्त गर्ने सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाइएको थियो।

तिब्बत मानिलाले नेपाललाई थप चुनौती थेको देखिन्छ। चीनका राष्ट्रपतिले तिब्बत भ्रमण गरेपछि तिब्बत प्रशासन नेपालका सीमाहरूमा कडाई गर्न थालेका छन्। सीमावर्ती गाँझमा विद्युत दिने, अन्य सुविधा दिने र तिब्बतको सुरक्षामा काम लगाउन थालेका छन्। चीन विज्ञ सञ्जय उपाध्याय, परराष्ट्रविद दिनेश भट्टराई, चीन अध्ययन केन्द्रका अधिकारी भन्छन्। जति नजिकनजिक दलाई लामाको उत्तराधिकारी छनौटको विषय आँउँदै, नेपाल भूराजनीतिको जोखिममा पर्दै जानेछ। चीनको नेपालसँग स्वार्थ भइरहन्छ। ऊ अभ आक्रामक रूपमा र प्रस्तरसँग आउने सञ्चारको पार्श्वतहरू म देखिने छ।

चीन नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सासरन प्रहरीसँग विशेष सम्बन्ध विकास गर्दैछ। यसका लागि निरन्तरको भ्रमण, नेपाली सुरक्षा कर्मीलाई तालिम, भेटवार्ता गर्ने गराउने गरिएको छ। सन २०१९ मै काठमाडौंबाट चीनका राष्ट्रपति सी चिनफिल्डले चीन विभाजन गर्ने जो कसलाई धुलेपिठो पार्ने चेतावनी दिएर गएका थिए।

अहिले सी भन्छन्- चीन विभाजन गर्ने प्रयास दमन गरिने छ। स्पष्ट छ, दलाई लामाको उत्तराधिकारी चयनको सवालले पूर्णता पाउन केही वर्ष लाग्नेछ, त्यसले नेपालमा पनि ठूलो प्रभाव पाने पक्का छ।

१० मार्चका दिन शरणार्थी बढी आक्रामक देखिन्छन्। यही दिन चीनले स्वतन्त्र तिब्बत माधि कब्जा गरेको थिए। कैही दलाई लामाका अनुयायी तिबेतियनहरू दलाई लामाका हतियारका रूपमा विद्रोही पो बन्न थालेका छन्। भारत चीनलाई विद्याउन नेपालको लुम्बिनीमा दलाई लामालाई भ्रमण गराउन चाहन्छ। यसमा नेपालले असहमति जनाउँदै आएको छ। चीन-नेपाली भूमिबाट स्वतन्त्र तिब्बतसम्बन्धी गतिविधि नहोस् भन्ने चीनको चिन्तना रहेको छ।

१० मार्चका दिन शरणार्थी बढी आक्रामक देखिन्छन्। यही दिन चीनले स्वतन्त्र तिब्बत माधि कब्जा गरेको थिए। कैही दलाई लामाका हतियारका रूपमा विद्रोही पो बन्न थालेका छन्। भारत चीनलाई विद्याउन नेपालको लुम्बिनीमा दलाई लामालाई भ्रमण गराउन चाहन्छ। यसमा नेपालले असहमति जनाउँदै आएको छ। चीन-नेपाली भूमिबाट स्वतन्त्र तिब्बतसम्बन्धी गतिविधि नहोस् भन्ने चीनको चिन्तना रहेको छ।

नेपालको द्विविधा- एकातर्फ पश्चिमी

मुलुकलगायत्रोको अन्तर्राष्ट्रिय मानव

अधिकाराखाली संघ संस्था नेपालमा तिब्बती

शरणार्थीको मानवअधिकारको विषयलाई

लिएर दबाव दिइरहन्छन् भने डेढ दशक पहिले विश्व मानव अधिकाराखाली संस्था एम्स्टेर्टी इन्टरनेसनलको नेपाल शाखाले चीन र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतमा भएको मानव अधिकार उलंघनको घटनालाई लिएर काठमाडौंस्थित चिनियाँ राजदूतावासमा शान्तिर्पूर्ण जुलुससहित ज्ञापनपत्र बुकाउन जाँदा नेपाल सरकारले व्यापक गिरफतारी र दमन गरेपछि एम्स्टेर्टीले त्यस्तो अभियान सञ्चालन गर्न बन्द गयो।

नेपालमा अहिले कति तिब्बती शरणार्थी होलान् भन्ने यकिन तथ्याङ्कु भने कसैसँग छैन। अहिलेसम्म शरणार्थीको कानुनी तथा आर्थिक अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न शरणार्थी सम्बन्धी राष्ट्र संघीय अभिसन्धी, १९५९ लाई अनुमोदन नारेको र शरणार्थीको विषयमा हालसम्म पनि कुनै घरेलु कानुन नबने पनि राष्ट्र संघीय शरणार्थीसम्बन्धी उच्चायोगको सहयोग र समन्वयमा नेपालले तिब्बती एवं भुटानी

पढथयौ हाती बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु धवस्त पारे समाज।

मन्यौ उद्यौं त्यो जस्ले बिरियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरर पनि जस्ले सकियो देशको माटो।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौ।

- अभियानवाणी

अभियान साप्ताहिक

सम्पादकीय

पूर्व प्रधानमन्त्रीद्वयलाई मुद्दा नचलाईएकै कारण मन्त्रीहस्ताई सफाई

लितिता निवास जग्गा कापडमा निर्णय प्रक्रियामा संलग्न भएका तत्कालिन राजनीतिक नेतृत्वनाई विशेष अदालतले सफाई दिएको छ। विशेष अदालतमा कागुन ३ गते अफानो निर्णय सुनाउँदै मन्त्रिपरिषद्को नीतिगत निर्णय भएको भव्य यहि प्रकरणको दोस्रो चरणको अनुसन्धानमा पूर्व प्रधानमन्त्रीहस्ताई सरकारी साक्षी बनाउँदा जग्गा हिनामिनामा संलग्न रहेको आरोपमा मुझा चलाइएका तत्कालिन तीन मन्त्रीले विशेष अदालतबाट सफाई पाएका छन्। मन्त्रीहस्ताई सफाई पाएपनि प्रशासनिक नेतृत्व सम्हालेका दुई पूर्व सचिव सोंप्रकरणमा दोषी ठहर भएका छन्।

विशेष अदालतका न्यायाधिकारीहरु खुसी प्रसाद थारु, रामबहादुर थापा, र रितेन्द्र थापाको इजलासले लगातार एक महिना सुनवाई पछि फागुन ३ गते विहिबार फैसला सुनाएको हो। उक्त प्रकरणमा अभियोग लागेका पूर्व मन्त्रीहरु विजय कुमार गच्छदार, डम्बर श्रेष्ठ र चन्द्रदेव जोशीलाई भने सफाई दिएको छ। अदालतले अलियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका प्रमुख आयुक्त एवं पूर्व सचिव दीप बनेतरलाई दोषी ठहर गरेको छ। यस्तै २०७० को चुनावी सरकारमा मन्त्री भएका पूर्व सचिव छिविराज नेतृत्वाई जग्गा हिनामिना प्रकरणमा दोषी ठहर गरेको छ।

बस्त्यात र पन्त दुवैलाई २ वर्ष कैद र ८० लाख ४८ हजार रजिवाना गरेको छ। पन्तलाई तत्कालिन सचिवको हैसियतमा गरेको कार्यसम्पादन लागि मुद्दा चलाइएका थियो भने उक्त प्रकरणमा मुद्दा चलाइएका पूर्व सचिव दिनेशरि अधिकारीले भने सफाई पाएका छन्। अदालतले मुख्य आरोपी शोभाकान्त ढाकाल र रामकुमार सुवेदीलाई दोषी ठहर गरेको छ। यसै प्रकरणमा आरोपित भाट भट्टेनीका मालिक मीनबहादुर गुरुडपनि दोषी ठहर भएका छन्। अदालतले ढाकाल, सुवेदी र गुरुडलाई जनही दुई वर्ष कैद र ८० लाख ४८ हजार रुपैयां जरिवाना गर्ने फैसला सुनाएको छ। अदालतले अलियारले दोषी देखाएनुसार तीन ६५ जनाको नाममा रहेको जग्गा जफत गर्ने फैसला गरेको छ। जग्गा किने व्यक्तिहस्ताई नामाधारी गर्दा कायम रहेको थैली अनुसारको रकम असुलीका लागि कपाली सरहको दावी किने पक्षले गर्न पाउने फैसला विशेषले गरेको छ। भ्रष्टाचार निवारण ऐनको व्यवस्था अनुसार देवानी हक्कायम हुने गरी विशेषले फैसला गरेको छ।

लितिता निवास जग्गा कापडमा पूर्व प्रधानमन्त्री बाबुराम भट्टराईको पालामा नक्कली गुरी खटा गरी सरकारी जग्गा व्यक्तिका नाममा दर्ता गरेको आरोपमा अलियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले २०७६ माघ २२ गते विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गरेको थियो जसमा १६५ जना संलग्न भएको देखिएपछि ६० जनालाई प्रयत्न संलग्न भएकोमा मुद्दा चलाइएको थियो। जग्गाधारी र मोही ३२ जना जग्गा कमिसिन लिने ५८ जनालाई विपक्षी बनाइएको थियो। सो मुद्दा दर्ता गरेको ४ वर्षपछि विशेषले फैसला सुनाएको हो। अदालतले निधन भईसकेका व्यक्तिहस्ताई हक्कमा लगतकूटको फैसले पन्तलाई पन्त अनुसन्धान अनुसन्धान अप्राप्ति भएका थिएन।

नक्कली मोही संतेत खटा गरी सरकारी जग्गा व्यक्तिका नाममा दर्ता गरेको आरोपमा अलियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले २०७६ माघ २२ गते विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गरेको थियो जसमा १६५ जना संलग्न भएको देखिएपछि ६० जनालाई प्रयत्न संलग्न भएकोमा मुद्दा चलाइएको थियो। जग्गाधारी र मोही ३२ जना जग्गा कमिसिन लिने ५८ जनालाई विपक्षी बनाइएको थियो। सो मुद्दा दर्ता गरेको ४ वर्षपछि विशेषले फैसला सुनाएको हो। अदालतले निधन भईसकेका व्यक्तिहस्ताई हक्कमा लगतकूटको फैसले पन्तलाई पन्त अनुसन्धान अनुसन्धान अप्राप्ति भएका थिएन।

नक्कली मोही संतेत खटा गरी सरकारी जग्गा व्यक्तिका नाममा दर्ता गरेको आरोपमा अलियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले २०७६ माघ २२ गते विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गरेको थियो जसमा १६५ जना संलग्न भएको देखिएपछि ६० जनालाई प्रयत्न संलग्न भएकोमा मुद्दा चलाइएको थियो। जग्गाधारी र मोही ३२ जना जग्गा कमिसिन लिने ५८ जनालाई विपक्षी बनाइएको थियो। सो मुद्दा दर्ता गरेको ४ वर्षपछि विशेषले फैसला सुनाएको हो। अदालतले निधन भईसकेका व्यक्तिहस्ताई हक्कमा लगतकूटको फैसले पन्तलाई पन्त अनुसन्धान अनुसन्धान अप्राप्ति भएका थिएन।

अलियारले विशेषमा मुद्दा दर्ता गर्दा तीन मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरु आफनो कार्यक्लेत्र भित्र नपर्न उल्लेख गरेको हुनाले विशेष अदालतले नेपाल र भट्टराईका बारेमा कोही बोलेको छैन। तर, अब प्रश्न उद्धृत मुख्य निर्णयहरुको अनुसन्धान गर्न आदेश पालकहरु कानुनी कारबाही पर्ने हो भने प्रधानमन्त्री, मन्त्री र सचिवहरुको आदेश आफू भन्दा तल्लो तहका कर्मचारीहरूले किन पालना गर्ने? यसको जवाफ हो सबैलाई कानुनी दायरामा ल्याउनपैर्छ चाहे प्रधानमन्त्री नै किन नहुन भन्ने हाम्रो ठहर रहेको छ।

प्रशासनिक पुनर्सरचना र सेवा प्रवाह सुधारका मुद्दा

नागरिक चेत भए पनि नेपालको सन्दर्भमा सुधारको सवाल पछाडि नै छ।

हामीलाई खुसी हुन धेरै ठूलो कुरा आवश्यक छैन। कोमिड-१९ जस्तो महामारी र तत्परताको समयमा पनि नेपालको 'व्यापिनेस इन्डेक्स' दाक्षिण एसियामा नै उच्च थिए। सारेजनिक यातायातमा सिट पाइयो भन्नेमै हामी खुसी हुन्छौ। नगरपालिकाको फोहोर उठाउने गाडी साइर बजाउँदै आएर बिना अवरोध फोहोर उठाएर लैजान्च भने पनि हामी सरकारलाई धन्यवाद दिन्छौ। सङ्केतपैदीमा अतिक्रमित पार्किङ हटाइदिएर पैदल यात्रा सहज बनाइदै विनि हामी प्रयोग खुसीका यी प्रयास विकसित देशहरूमा न्युनतम मापदण्डित्रिय पर्छन्। जसलाई सरकारको आधारभूत कार्यका रूपमा लिइन्छ। यी तमाम उदाहरणले हाम्रो सन्दर्भमा परिवर्तन या पुनर्सरचना जे भने पनि सामाजिको सुरुवात गर्नुपर्न देखिन्छ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिको दुई वर्षभित्र नै प्रशासनिक पुनर्निर्णयका लागि गठित 'बुच कमिसन' देखिए २०७६ सालको उच्चतरीय प्रशासन सुधार कार्याचयन तथा अनुसारन समितिको प्रतिवेदनको सार हेर्दा सुधारका लागि दिइएका सुकाव लगभग ६० प्रतिशत उत्तरै देखिन्छन्। सुकावको फेरिरित हेर्दा मन्त्रालय, प्रयोगको सुरुवात गर्न सीमित जानकारीका कारण नागरिकले सेवा प्राप्तिको उच्चतरीय प्रशासनलाई एक विलक्षण दर्सन दिन्छ। अवश्यक सूचना र अर्थ राखे प्रयोगस्वाट नै पुनर्सरचना गर्नुपर्छ। कुनै कार्यालयको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। सामाजिक योगावलाई देखिन्छ। सेवाप्राप्ति देशहरूमा न्युनतम मापदण्डित्रिय पर्छन्। जसलाई सरकारको आधारभूत कार्यका रूपमा लिइन्छ। यो तमाम उदाहरणले हाम्रो सन्दर्भमा परिवर्तन या पुनर्सरचना जे भने पनि सामाजिको सुरुवात गर्नुपर्न देखिन्छ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिको दुई वर्षभित्र नै प्रशासनिक पुनर्निर्णयका लागि गठित 'बुच कमिसन' नै उच्चतरीय प्रशासनलाई एक विलक्षण दर्सन दिन्छ। अवश्यक सूचना र अर्थ राखे प्रयोगस्वाट नै पुनर्सरचना गर्नुपर्छ। कुनै कार्यालयको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ। वेबसाइट भनेको कार्यालयको मुख्यप्रयोग राख्नालाई देखिन्छ। यो तमाम सम्भाल भएको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ। यो तमाम सम्भाल भएको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिको दुई वर्षभित्र नै प्रशासनिक पुनर्निर्णयका लागि गठित 'बुच कमिसन' नै समस्या रहेको भनी तत्कालीन सामाजिक प्रशासनमन्त्री भेषबहादुर थापाले आफ्नो प्रतिवेदनमा अैल्याएका छन्। अभिलेख व्यवस्थापनले निर्णयको असर भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ। यो तमाम सम्भाल भएको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ। यो तमाम सम्भाल भएको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिको दुई वर्षभित्र नै प्रशासनिक पुनर्निर्णयका लागि गठित 'बुच कमिसन' नै समस्या रहेको भनी तत्कालीन सामाजिक प्रशासनमन्त्री भेषबहादुर थापाले आफ्नो प्रतिवेदनमा अैल्याएका छन्। अभिलेख व्यवस्थापनले निर्णयको असर भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ। यो तमाम सम्भाल भएको वेबसाइटलाई राख्नालाई कर्मचारीमा लिइन्छ। अनलाइन सेवा सीमित कार्यालयमा भए पनि अनुरोध उत्तरावलाई देखिन्छ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिको दुई वर्षभित्र

युवा विद्यार्थी पलायनको अन्तर्य

नरेन्द्र सी

विश्वका दुई ठूला (दोस्रो र पाँचौं) अर्थतन्त्र चीन र भारत तथा विश्वको आधा जनसंख्याको बीचमा रहेको हाप्रो देश भू-राजनीति, प्राकृतिक र सामरिक दृष्टिले महत्वपूर्ण र संवेदनशील छ। विश्व अर्थतन्त्रको केन्द्र एसिया बनिरहेको र केही समयपछि विश्व अर्थतन्त्रको केन्द्र भौगोलिक हिसाबले नेपालको आसपास पर्न गरी सरिरहेको परिस्थितिमा हाप्रो देशको अर्थराजनीति, सुशासन र जनजीविकाको अवस्था भने दिनानुदिन खस्केंदो र संकटग्रस्त बनिरहेको छ।

नेपालको वर्तमान राज्य व्यवस्थाको चरित्र मूलतः राजनीतिक रूपमा सामाजिक दलाल र आर्थिक रूपमा दलाल हुँजीवादी छ। राजनीतिक नेतृत्वमा देशप्रतिको आत्मीयता, समर्पणभाव, देशभक्ति, नैतिकता र स्पष्ट दृष्टिकोणको अभाव छ भने संसदीय व्यवस्थाको अस्थिरता र अराजकता व्याप्त छ। देशमा राष्ट्रिय आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास ठप्प्रायः छ भने दलाल हुँजीले एकोहोरो शोषण गरिरहेको छ। यसले देशलाई परिनिर्माताको अनन्त अँध्यारो सुरुदमा घचेटिरहेको छ। देशका राजनीतिक, प्रशासनिक र व्यापारिक क्षेत्रमा रहेका अनैतिक, भ्रष्ट, देशद्रोही र दलाल हुँजीको सेवकहरूले देशलाई खोक्रो, संकटग्रस्त र जनताको जीवनलाई नारकीय बनाइरहेका छन्। न्यायालय, प्रशासन र व्यापारिक क्षेत्र सेटिड, तस्करी, करछली, नीतिगत भ्रष्टाचार, राज्य सम्पत्तिको दोहन, भ्रष्टाचार र अनियमितामा लिप्त छन्। जनतामा चरम निराशा र भविष्यप्रति पूर्णतया नकरात्मक भाव र असन्तुष्टि छ।

यसको प्रत्यक्ष नकारात्मक प्रभाव नेपाली युवामा परिरहेको छ। नेपाली युवाले देशभित्र आफ्नो भविष्य देख्न छाडेका छन्। विभिन्न आवश्यकता र बाध्यतामा देश छाडेर बिदेसिने युवाको संख्या दिनदिने बढिरहेको छ। नेपाली युवा विश्वका विभिन्न देशमा आफ्नो शैक्षिक र आर्थिक क्षमताअनुसार पलायन हुनुपर्न बाध्यता बनिरहेको छ। पछिलो तथ्याकानुसार सन् २०२३ मा ९६ लाख नेपाली विदेश गएका छन्। तीमध्ये ७० हजार स्थायी रूपमा नेपालबाट बाहिरिएका छन् भने ९२ हजार अस्थायी रूपमा नेपालबाट विदेशमा बसोवास गर्न गरी गएका छन्। रोजगारीको सिलसिला मात्रै सन् २०२३ मा नेपालबाट आठ लाख आठ हजार युवा बिदेसिएका छन्।

नेपालबाट अध्ययन अनुमति लिएर विदेश जाने विद्यार्थी सन् २०२३ मा मात्रै एक लाख आठ हजार पाँच सय ४२ छन्। उनीहरूले नेपालबाट अध्ययनकै लागि मात्र करिब एक खर्ब विदेशी मुद्रा सञ्चिति नेपालबाट बाहिर लगेका छन्। फ्लास दु पास गर्ने तीन लाख विद्यार्थीमध्ये डेढ लाखले विदेशिक अध्ययन स्वीकृति (एनओसी) लिएर विदेश जाने गरेको तथ्याक छ। विदेशिक रोजगारमा जाने नेपालीको संख्या ०६५/६६ मा वार्षिक दुई लाख ९९ हजार रहेकामा ०७९/८० मा आउँदा त्यो बढेर आठ लाख आठ हजार पुगेको छ। शिक्षा मन्त्रालयबाट ०७९/८० मा मात्रै एक लाख ९० हजार दुई सय ७९ नेपाली विद्यार्थीले विदेशिक अध्ययन स्वीकृति लिएका छन्। हालसम्म सरकारबाट श्रम स्वीकृति लिने नेपालीको संख्या ५६ लाख ६५ हजार दुई सय २६ पुगेको छ। प्रत्येक दिन हाप्रो देशबाट करिब तीन हजार युवा विदेश पलायन भइरहेका र दैनिक पाँच-सातवटा शब्द फर्किएरहेको तितो यथार्थ छ।

नेपाल विश्वको अति गरिब देशको स्थीरा ४०५० नम्बरमा छ र एसियामा अफगानिस्तानपछि दोस्रो गरिब

देशका रूपमा रहेको छ। अमेरिका र अस्ट्रेलियाको प्रतिव्यक्ति आय प्रतिवर्ष क्रमशः ८० हजार ४१२ र ६३ हजार ४८७ अमेरिकी डलर रहेका नेपालको मात्र एक हजार ३५२ अमेरिकी डलर छ। हाप्रो देशमा २५ प्रतिशत जनसंख्या निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि छ, जसको प्रतिदिन आय ९९ अमेरिकी डलरबन्दा कम छ। भ्रष्टाचार, अनियमितता र विकृतिको नापाल द्वारा विश्वको शीर्ष स्थानमा नेपाल परिरहेको छ। सुशासनका दृष्टिले अति नैविश्वसीय र अपारदर्शी बनिरहेको छ। देशको अर्थतन्त्र आयातमुख्य छ। आयमा लगाएको कर र वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपालीले पठाएको रेमिट्यान्सले देशको अर्थतन्त्रको प्राप्त जोगाइरहेको छ। आयात निर्यातबीच चरम असन्तुलन छ।

९० प्रतिशत आयात हुँदा मात्र ९० प्रतिशत निर्यात भइरहेको छ। निर्यात गर्ने सामानका कच्चापदार्थ पनि धेरैजसो विदेशबाट आयात हुन्छन्। नियमित राजस्वले देशको चालू खर्च धानिरहेको छैन। अर्थतन्त्रको आकार ५३ खर्ब बन्दा देशका सबै मुख्य बैंक, इन्स्प्रो-एन्स, लघुवित्तलगायत वित्तीय संस्था केही नियन्त्रित घराना र व्यापारीको नियन्त्रणमा छन्। नेपालका बैंकमा करिब पाँच करोड ५० लाख खाता रहेका छन्। पछिलो तथाक हेर्दा नेपालका बैंकमा जम्मा निक्षेप (बचत) करिब ६७ खर्ब ५३ अर्ब रहेको छ। नेपालका बैंकबाट करिब ५० खर्ब कर्जा प्रवाह भएको छ। जसमा जम्मा ऋणीको संख्या १८ लाख ३५ हजार रहेको छ। जसमध्ये ३४ खर्ब मात्र एक सयजना व्यक्ति, व्यापारी र घरानाहरूले लिएका छन्। प्रवाह भएको कर्जामध्ये ६८ प्रतिशत घरजग्गा कारोबारमा गएको छ। यस तथाकबाट पनि नेपालको अर्थतन्त्र कसको नियन्त्रणमा छ र कता गइरहेको छ भने स्पष्ट हुन्छ।

विश्वमा मानव जातिले ज्ञान, विज्ञान र प्रविधिमा गरेको विकास र त्यसले उत्पादनमा ल्याएको वृद्धिले ल्याएको युगान्तकारी परिवर्तनको इतिहास पहिलोदेखि अहिले चौथो औद्योगिक क्रान्तिसम्म पुग्दा नेपालमा भने यसको प्रवेश, प्रयोग र सामाजिक तथा आर्थिक जीवनमा प्रभाव एकैपटक र छोटो समयमा भएको छ। विज्ञान प्रविधिले कम श्रम लगानीमा धेरै प्रतिफल र मानवीय जनजीवनमा ल्याएको सहजताले विकासका नयाँ आयाम थिएरहेको छ। नेपालमा भने विगतका र वर्तमान राज्य व्यवस्था, नेतृत्व र अर्थतन्त्रले युवालाई देशमै राजनीतिक दलका भ्रातृसंस्थाजस्तो बन्नुपर्ने युवा विद्यार्थीको पलायन बढिरहेको छ।

विशेषगरी तीन कारणले नेपाली युवाले देश छाडिरहेका छन्। प्रथम, अभाव र गरिबी तथा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारमा भएको असमानता, दोस्रो अध्ययन तथा ज्ञान सीप आर्जनका लागि र तेसो, विकसित देशमा हुने जीवनमा सहजता र सुरक्षा तथा वैवाहिक सम्बन्ध आदि। विशेषगरी श्रमिकहरू रोजगारीका लागि मध्याह्न, मलेसिया, कोरिया, युरोपेली देशलगायत ठाउँमा गइरहेका छन्। अध्ययनलाई नै केन्द्रमा राखेर विदेश गएका विद्यार्थी जो आर्थिक हिसाबले सम्पन्न परिवर्बन्धना प्रतिनिधित्व गर्नु, उमीहरू अमेरिका, बेलायत र क्यानडालगायत देशहरूमा जाने बढी प्रचलन छ। आर्थिक लाभ र अवसरको खोजीमा ठूलो संख्याका विद्यार्थी विशेषगरी अस्ट्रेलिया, जापान र न्युजिल्यान्डलगायत देशमा गइरहेका छन्। साथै सामाजिक स्पष्टमा खुला र केही हदसम्म स्वतन्त्रता चाहने युवा संसारका विभिन्न देशमा जाने गरेका छन्।

यसरी देश विकासको मेरुदण्ड उत्पादन, उपभोग र अर्थतन्त्रलाई चलायामान बनाई गति दिने मुख्य शक्ति युवाको ठूलो संख्या दिन-प्रतिदिन बिदेसिनुले नेपालमा बहुआयामिक संकट र सामाजिक विघटन निपत्याइरहेको छ।

विद्यार्थीहरू बिदेसिनुमा नेपालका शैक्षिक संस्थाको व्यवस्थापन र यिनको गुणस्तरमा भएको कमजोरी, शैक्षिक संस्थामा भएको राजनीतिक भागबन्दा, समयमै परीक्षा नहुने, पढिसकेपछि रोजगारीको व्यवस्था नहुने, विश्वविद्यालय र देशको अर्थतन्त्र नजोडिने तथा पाठ्यक्रममा समयसपेक्ष सुधार नहुनुजस्ता कारण छन्। देशको राजनीतिक नेतृत्व र व्यवस्था तथा भविष्यप्रति युवाको विश्वासमा देखिएको कमी पनि पलायनको एक प्रमुख कारण हो। ज्ञान र प्रविधिको विकास गरी

भविष्यको सुनिश्चितता जगाउन नसक्नु नै युवा विद्यार्थी पलायनको प्रमुख कारण हो। नेपालमा वर्तमान राज्य व्यवस्था जो विदेशी दलाल हुँजीको एउटा हिस्साका रूपमा नेपालमा काम गरिरहेको छ। यसले नेपालको आपनो राष्ट्रिय अर्थ प्रणाली निर्माण गर्न दिँदैन र नेपाललाई विदेशी तयारी सामानको खुला बजार बनाउनुका साथै युवा श्रमस्तिकिलाई सस्तो मूल्यमा निर्यात गरिरहेको छ। या भनी एक हदसम्म विश्वका हुँजीवादी देशमा आधुनिक दास बन्न बाध्य पारिरहेको छ।

● ● ●

विश्वमा मानव जातिले ज्ञान, विज्ञान र प्रविधिमा गरेको विकास र त्यसले उत्पादनमा ल्याएको वृद्धिले ल्याएको युगान्तकारी परिवर्तनको इतिहास पहिलोदेखि अहिले चौथो औद्योगिक क्रान्तिसम्म पुग्दा नेपालमा भने यसको प्रवेश, प्रयोग र सामाजिक तथा आर्थिक जीवनमा प्रभाव एकैपटक र छोटो समयमा भएको छ।

● ● ●

देश विकासमा योगदान दिनुपर्न नेपाली विश्वविद्यालय राजनीतिक भागबन्दा, भ्रष्टाचार र असफल राजनीतिक दलका भ्रातृसंस्थाजस्तो बन्नुपर्ने युवा विद्यार्थीको पलायन बढिरहेको छ।

नेपालको वर्तमान राज्य व्यवस्था, नेतृत्व र अर्थतन्त्रले युवालाई देशमै राजनीतिक दलका भ्रातृसंस्थाजस्तो बन्नुपर्ने युवा विद्यार्थी असमर्थ भएको छ। नेपाल एक सुन्दर, प्राकृतिक साधनस्रोतले भरिपूर्ण, दुइटा ठूला र अर्थतन्त्रले युवालाई देशमै राजनीतिक दलका भ्रातृसंस्थाजस्तो बन्नुपर्ने युवा विद्यार्थी असमर्थ भएको छ।

नेपाल एक सुन्दर, प्राकृतिक साधनस्रोतले भ

● पाँचथरको डेरी बजारमा ग्लोबल आइएमईको नयाँ शाखारहित सेवा

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले पाँचथर जिल्लाको फिदिम नगरपालिका वडा नं १२, डेरी बजारमा सोमबारदेखि नयाँ शाखारहित बैंकिंग सेवा सञ्चालनमा ल्याएको छ। यससँगै बैंकको शाखारहित बैंकिंग सेवाहरूको संख्या दुई सय ७५ पुगेको छ।

शाखारहित बैंकिंग सेवाको उद्घाटन फिदिम नगरपालिकाका उपमेयर राधाकृष्ण न्यौपाने, वडा नं १२ का अध्यक्ष कमलप्रसाद चापागाई तथा बैंकका सहायक महाप्रबन्धक दिनीप थोखरेलले संयुक्त रूपमा गरे। शाखारहित बैंकिंग सेवाबाट ग्रामीण क्षेत्रका बासिन्दाले स्थानीय प्रतिनिधिमार्फत विभिन्न बैंकिंग सेवा लिन सक्नेछन्। यसबाट निक्षेप खाता खोल्ने, तोकिएको सीमासम्मको रकम जम्मा गर्न तथा फिक्ने, आफ्नो खातामा रहेको मौज्दाताको जानकारी लिने, कर्जाको व्याज भुक्तानीलगायत सेवा लिन सक्नेछन्।

ग्लोबल आइएमई बैंक मुलुकका ७७ वटे जिल्लामा शाखा सञ्चाल रहेको निजी क्षेत्रको पहिलो वाणिज्य बैंक हो। बैंकले तीन सय ५५ शाखा कार्यालय, तीन सय ८८ एटिएम, दुई सय ७५ शाखारहित बैंकिंग सेवा, ६४ एक्सटेन्सन तथा राजस्व सकलन काउन्टर तथा तीनवटा वैदेशिक प्रतिनिधि कार्यालयसमेत गरी एक हजार एक सयभन्दा बढी सेवा केन्द्र रहेको छन्।

● नेपाल एसबिआई बैंकद्वारा पशुपतिको कैलाशडाँडामा वृक्षरोपण

नेपाल एसबिआई बैंक लिमिटेडले पशुपति मन्दिरपरिसरमा वृक्षरोपण गरेको छ। संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वात्मतागत बैंकले पशुपतिस्थित कैलाशडाँडामा वृक्षरोपण गरेको हो। भारतीय स्टेट बैंकका प्रबन्ध सञ्चालक आलोककुमार चौधरीको चारदिने नेपाल भ्रमणका क्रममा बैंकले उक्त कार्यक्रम गरेको हो। चौधरीले वृक्षरोपण गर्दै कार्यक्रमको शुभारम्भ गरेका थिए। कार्यक्रममा नेपाल एसबिआई बैंकका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत यादवेन्द्र कान्त, बैंकका सल्लाहकार छविराज पन्त, बैंकका प्रमुख व्यवसाय प्रवर्द्धन अधिकृत रितेश अर्थाल तथा बैंकका अन्य पदाधिकारीहरूको सहभागिता रहेको थियो। बैंकले पशुपति मन्दिरपरिसरमा यस प्रकारका कार्यक्रमहरू गर्दै आएको छ।

● सिटिजन्स बैंकका ग्राहकले सिटिस्केप थकालीमा छुट पाउने

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेडले काठमाडौंमा रहेको सिटिस्केप थकालीमा छुट पाउने भएका छन्। बैंक र सिटिस्केपबीच बैंकका ग्राहकलाई विशेष छुट दिने सम्भवदारी भएको हो।

सम्भवदारीअनुसार बैंकका कार्डवाहक र मोबाइल बैंकिंग ग्राहकले सिटिस्केप थकालीमा १० प्रतिशतसम्म छुट पाउने जनाइएको छ। यस किसिमको सहकार्यबाट बैंकका ग्राहक लाभान्वित हुनुका साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारतर्फ उत्प्रेरित हुने बैंकले विश्वास व्यक्त गरेको छ। बैंकले देशभरमा एक सय ९० शाखा, एक सय ५२ एटिएम र १७ वटा शाखारहित बैंकिंग इकाइमार्फत सेवा दिइरहेको जनाएको छ।

● भिडियो केवाइसीमार्फत कामना सेवाले अनलाइन खाता खोलिदिने

कामना सेवा विकास बैंकले आफ्ना ग्राहकलाई अनलाइन माध्यमबाट खाता खोली ग्राहक पहिचान विवरण (केवाइसी) अद्यावधिक गर्ने मोड्युल सार्वजनिक गरेको छ। बैंकले खाता खोल्न चाहने ग्राहक स्वयं बैंकमा उपस्थित हुनुपर्ने मोड्युल ल्याएको हो। अनलाइन माध्यमबाट खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था यसअघि नै गरिएको भए तापनि ग्राहकले आफ्नो विवरण अद्यावधिक गर्नका लागि बैंकमा स्वयं उपस्थित नै हुनुपर्ने व्यवस्था थियो। उक्त प्रविधिलाई थप परिष्कृत बनाउँदै ग्राहकले अनलाइन खाता खोल्ने क्रममा बैंक प्रतिनिधिसँग आफूलाई पायक पर्न समय तय गरेको वा अनलाइन खाता खोल्ने क्रममा माग गरिएका कागजात तथा अन्य आवश्यक विवरण रेकर्ड गरी आफ्नो केवाइसी अद्यावधिक गर्न सक्ने बैंकले जनाएको छ।

यो व्यवस्थाले स्वदेश तथा विदेशमा रहेका व्यक्तिले आफूअनुकूल विभिन्न प्रकारका खाता खोल्न

सक्ने उल्लेख छ। वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपाली नागरिकले आफ्नो खाता खोलेर डिप्याट, मेरो सेयरलगायत सुविधा प्रयोग गर्न सकिने बैंकले जनाएको छ। बैंकले हाल देशभरमा एक सय ३५ शाखा सञ्चाल तथा ७७ एटिएमार्फत सेवा दिइरहेको जनाइएको छ।

● लक्ष्मी सस्टेनेबल इनर्जी फन्डले पुवा खोला-वानमा लगानी गर्ने

एलएस (लक्ष्मी सन्त्राइज) क्यापिटल कोष प्रबन्धक भएको लक्ष्मी सस्टेनेबल एनर्जी फन्डले पुवा खोलावान हाइड्रोपावर लिमिटेडमा रणनीतिक लगानी गर्ने भएको छ। फन्डले दिगो ऊर्जा पहलप्रतिको निरन्तर प्रतिवद्धतामा एउटा महत्वपूर्ण माइलस्टोन मान्दै लगानी घोषणा गरेको हो। लगानीसम्बन्धी सम्पूर्णतामा एलएस क्यापिटलका अध्यक्ष राजीव सापकोटा तथा पुवा खोलावान हाइड्रोपावरका अध्यक्ष किरण मल्लले हस्ताक्षर गरेको जनाइएको छ। एलएस (लक्ष्मी सन्त्राइज) क्यापिटलको पहिलो प्राइमेट इविवटी कोषको आकार एक अर्ब रुपैयाँ रहेको फन्डले जनाएको छ। यो फन्ड बजारको तुलनामा उच्च प्रतिफल प्रदान गर्दै समाजमा प्रभाव पार्न उद्देश्यले सुरु गरिएको कोष भएको क्यापिटलले दाबी गरेको छ।

पुवा खोलावान हाइड्रोपावरले पुवा खोला जलविद्युत आयोजना निर्माण गरेको छ। इलाममा अवस्थित यस आयोजनाले चार मेगावाट विद्युत उत्पादन सुरु गरिएको जनाइएको छ।

● केएनपी पेन्ट्रसले नारायणी अस्पतालमा बनाइदियो मातृशिशु हेरचाह कक्ष

केएनपी जापान प्रालि सब्सिडिआरी अफ कान्साई नेरोलेक पेन्ट्रस, इन्डिया एव रुप कम्पनी अफ कान्साई पेन्ट कम्पनी, जापानले वीराङ्जको नारायणी अस्पतालपरिसरमा मातृशिशु हेरचाह कक्षको स्थापना गरिएको छ। कम्पनीले सेयर सार्वजनिक निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धकमा ग्लोबल आइएमई क्यापिटललाई नियुक्त गरेको छ। सेयर निष्कासन तथा बिक्रीसम्बन्धी दुवै पक्षबीच सम्झौता भएको छ।

● नबिल बैंकका ग्राहकले हेयर एन्ड शान्तिबाट सेवा लिँदा छुट पाउने

नबिल बैंक लिमिटेडका ग्राहकले हेयर एन्ड शान्ति युनिसेक्स सैलुनले दिने सेवा तथा सुविधा लिँदा छुट पाउने भएका छन्। यस्तो छुट उपलब्ध गराउने सवालमा बैंक र हेयर एन्ड शान्तिबीच सम्भवदारी भएको हो।

सम्पदारीअनुसार नबिल बैंकका ग्राहकले नबिल बैंकको डेबिट कार्ड, क्रेडिट कार्ड, प्रायोरिटी कार्ड, एन बैंक वा बैंक ट्रान्सफरमार्फत भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत छुट प्राप्त गर्नेछन्। यस्तो छुट हेयर कट, कलरिङ, केसिटिनजस्टा केश सञ्जाका सेवा तथा मेनिक्योर-पेडिक्योर, नेल आर्टलगायत अनुहार र सौन्दर्यलगायत सम्पूर्ण सेवामा उपलब्ध हुने बताइएको छ। बैंक र हेयर एन्ड शान्तिबीच भएको सम्पदारीले ग्राहकलाई सहुलियत मूल्यमा सौन्दर्यमा सेवा लिन सहयोग पुग्ने बैंकले विश्वास लिएको छ।

सम्पदारीअनुसार नबिल बैंकका ग्राहकले नबिल बैंकको डेबिट कार्ड, क्रेडिट कार्ड, प्रायोरिटी कार्ड, एन बैंक वा बैंक ट्रान्सफरमार्फत भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत छुट प्राप्त गर्नेछन्। यस्तो छुट हेयर कट, कलरिङ, केसिटिनजस्टा केश सञ्जाका सेवा तथा मेनिक्योर-पेडिक्योर, नेल आर्टलगायत अनुहार र सौन्दर्यलगायत सम्पूर्ण सेवामा उपलब्ध हुने बताइएको छ। बैंक र हेयर एन्ड शान्तिबीच भएको सम्पदारीले ग्राहकलाई सहुलियत मूल्यमा सौन्दर्यमा सेवा लिन सहयोग पुग्ने बैंकले विश्वास लिएको छ।

सम्पदारीअनुसार नबिल बैंकका ग्राहकले नबिल बैंकको डेबिट कार्ड, क्रेडिट कार्ड, प्रायोरिटी कार्ड, एन बैंक वा बैंक ट्रान्सफरमार्फत भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत छुट प्राप्त गर्नेछन्। यस्तो छुट हेयर कट, कलरिङ, केसिटिनजस्टा केश सञ्जाका सेवा तथा मेनिक्योर-पेडिक्योर, नेल आर्टलगायत अनुहार र सौन्दर्यलगायत सम्पूर्ण सेवामा उपलब्ध हुने बताइएको छ। बैंक र हेयर एन्ड शान्तिबीच भएको सम्पदारीले ग्राहकलाई सहुलियत मूल्यमा सौन्दर्यमा सेवा लिन सहयोग पुग्ने बैंकले विश्वास लिएको छ।

सम्पदारीअनुसार नबिल बैंकका ग्राहकले नबिल बैंकको डेबिट कार्ड, क्रेडिट कार्ड, प्रायोरिटी कार्ड, एन बैंक वा बैंक ट्रान्सफरमार्फत भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत छुट प्राप्त गर्नेछन्। यस्तो छुट हेयर कट, कलरिङ, केसिटिनजस्टा केश सञ्जाका सेवा तथा मेनिक्योर-पेडिक्योर, नेल आर्टलगायत अनुहार र सौन्दर्यलगायत सम्पूर्ण सेवामा उपलब्ध हुने बताइएको छ। बैंक र हेयर एन्ड शान्तिबीच भएको सम्पदारीले ग्राहकलाई सहुलियत मूल्यमा सौन्दर्यमा सेवा लिन सहयोग पुग्ने बैंकले विश्वास लिएको छ।

कपोरेट

● 'नेपाल पे'बाट सेल्सबेरीमा भुक्तानी गर्दा क्यासब्याक

ग्राहकले 'नेपाल पे'बाट क्युआर स्क्यान गरी सेल्सबेरीमा भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत वा अधिकतम १०० रुपैयाँसम्मको क्यासब्याक प्राप्त गर्न सक्ने भएको छ। उक्त अफर नेपालभरि रहेका सम्पूर्ण सेल्सबेरीका स्टोरहरूमा ५-२० फागुनसम्म उपलब्ध हुने बताइएको छ। उक्त अफरमा ग्राहकले सेल्सबेरीको स

प्रधानमन्त्रीको...

प्रकाश ज्वालाकै कारण दुई युवाको ज्यान गएको भन्दै मन्त्री ज्वालालाई कारबाही गर्न सिफारिस गरेको छ। मन्त्री ज्वालालाई मुख्य दोषी ठहर गरिसकेको अवस्थामा नन्तर सम्बन्धित पाटीले उनलाई फिर्ता बोलाएर कारबाही गर्न सकेको छ नन्तर प्रधानमन्त्री दाहाल नै वर्खास्त गर्न सकेको छन्। प्रधानमन्त्री दाहाल सुशासनका कुरा गर्न कहिल्ये पछि पर्दैनन्तर तर दोषी ठहर भैसकेका व्यक्तिलाई कारबाही गर्न सक्दैनन्तर भने प्रधानमन्त्रीले सुशासनको कुरा गर्न करिं जिचित हुँच ?

दाहाल सरकारकै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्री रहेका नेपाली काग्रेसका नेता मोहन बहादुर बर्सेत सञ्चारमन्त्री रहेका बेला भ्रष्टाचारमा संलग्न रहेका भन्दै अखिल्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले बयान लिईसकेको र उनीसहित अन्य केही व्यक्तिहरूलाई अखिल्यारले मुद्दा चलाउने क्रममा रहेको भएपनि त्यस विषयमा प्रधानमन्त्री मौन रहेको छन्।

प्रधानमन्त्रीकै पार्टीका नेता पर्यटन तथा संस्कृतिमन्त्री सुदून किराँतीमाथि समेत भ्रष्टाचारको आरोप लागेको छ। संसदको प्रमुख विपक्षी दल नेकपा एमालेले मन्त्री ज्वाला, बर्सेत र किराँतीको राजिनामा माग गरिसकेको र प्रधानमन्त्रीले उनीहरूलाई कारबाही नगरे संसद चलन नदिने उद्घोष समेत संसदमै गरिसकेको भएपनि प्रधानमन्त्री दाहाल भने

त्यस विषयमा मौन रहेका छन् भने बस्तै र ज्वाला संलग्न रहेका पार्टी काग्रेस र एकीकृत समाजवादी समेत मौन रहेका छन्।

पछिलो समयमा मुलुकमा डुला डुला भ्रष्टाचारका काउडहरू सतहाना आएका छन्। त्यस्ता काण्डहरूमा सत्तामा संलग्न रहेका पार्टीकै नेताहरू र मन्त्रीहरू समेत मुछिएका भएपनि उनीहरूलाई सत्ता स्वार्थले गर्दा कारबाही भएको छन्। पूर्व प्रधानमन्त्रीद्वय माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराई ललिता निवास जग्गा काण्डमा मुछिएका भएपनि उनीहरूलाई सत्ता गठबन्धनको बैठक नै राखेर प्रधानमन्त्री दाहाल नै उनीहरूमाथि मुद्दा नचलाउने निर्णय गराएर आफ्नो सत्ताको आयु लम्बाएका थिए।

ललिता निवास जग्गा काण्डमा मुछिएका नेपाल र भट्टराईले गरेका निर्णयहरूमा मन्त्रीहरूलाई मात्र मुद्दा चलाइएको भएपनि विशेष अदालतले निर्णयकर्ताहरूलाई मुद्दा नचलाइएको भन्दै मन्त्रीहरूलाई सफाई दिएर पूर्व प्रशासकहरूलाई दोषी ठहर गर्नुले प्रष्ट हुँच नेपाल र भट्टराई पनि दोषी हुन् भनेर।

दाहाल सरकारले आफ्नो स्वार्थ अनुसार भ्रष्टाचारका फाइल खोले धम्की दिँदै आएको छ। नकली भुटानी शरणार्थी काण्ड, सुन तस्करी काण्ड, बाँसबारी छाला तथा जुता काराखाना काण्ड, ललिता निवास जग्गा काण्डको साक्षीका रूपमा राखेले निर्णय गरियो।

सुन तस्करी काण्डमा माओवादी केन्द्रका उपाध्यक्ष एवं पूर्व सभामुख समेत संलग्न रहेको आरोप लागेपनि उनीहरूलाई समेत सरकारी सक्षीका रूपमा राखेर मुद्दा चलाइएन। यी सबै कारणहरूले गर्दा र निर्णयकर्ता भनिएका

निर्णय भएपछि केही फाइलहरू खोलिए त्यस्ता फाइलमा सत्ता गठबन्धनका नेताहरू नै दोषी देखिएका भएपनि उनीहरूमाथि कुनै कारबाही नै भएन बरू सत्ता गठबन्धनको बैठकबाटै पूर्व प्रधानमन्त्री माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईलाई उन्मुक्ति दिई ललिता निवास जग्गा काण्डको साक्षीका रूपमा राखेले निर्णय गरियो।

सुन तस्करी काण्डमा माओवादी केन्द्रका

उपाध्यक्ष एवं पूर्व सभामुख समेत संलग्न रहेको आरोप लागेपनि उनीहरूलाई समेत सरकारी सक्षीका रूपमा राखेर मुद्दा चलाइएन। यी सबै कारणहरूले गर्दा र निर्णयकर्ता भनिएका

निर्णय भएपनि राखेको छन्।

जसको प्रत्यक्ष प्रमाण हो ललिता निवास जग्गा काण्डमा तत्कालिन प्रधानमन्त्रीद्वय माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईलाई सरकारी साक्षीका रूपमा राखेर उनीहरूमाथि मुद्दा नचलाउन व्यापक दवाव दिएको थियो भने पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले समेत नेपाल र भट्टराईमाथि मुद्दा नचलाउने निर्णय

गरेको थियो। माधव नेपाल प्रधानमन्त्री रहेका बेला नकली मोहीलाई सरकारी जग्गाको मोही बनाइएको थियो भने बाबुराम भट्टराई प्रधानमन्त्री रहेका बेला नकली टिकिन्छ गुठी खडा गरिएको थियो। तिनै नकली मोहीलाई जग्गा दिने निर्णय माधव नेपालले मन्त्रिपरिषदको बैठकबाट गराएका थिए। विशेष अदालतले निर्णयकर्तालाई मुद्दा नचलाइएकोले र मन्त्रीहरूलाई ललिता निवास जग्गा काण्डमा सफाई दिएको छ भने तत्कालिन सविवलाई दोषी ठहर गर्दै केद र जरिवानाको फेसला गरेको छ। यसरी निर्णयकर्तालाई मुद्दा

रकम समेत दुरुपयोग गरेको हुनाले उनले सीजी टेलिकमको लाइसेन्स नै नविकरण गरेनन्। अब सो टेलिकमको लाइसेन्स नविकरण गर्न सर्तमा सतिशलाल आचार्यको सहयोगमा भण्डारीलाई अध्यक्ष बनाइएको सञ्चार मन्त्रालय सूत्रले दाबी गरेको छ।

भण्डारीलाई केही समय सतिशलाल आचार्यको परिवारको नाममा रहेका स्मार्ट टेलिकममा समेत काम गरेका थिए उनैको सल्लाहमा स्मार्ट टेलिकमले समेत लाइसेन्स नविकरण नगरेको हुनाले अहिले स्मार्ट टेलिकम नेपाल सरकारको नाममा आएको छ। सो टेलिकमले रकम लिएको र नेपालका विभिन्न बैंकहरूमा समेत अबैंक रकम ऋण लिएकोमा समेत ऋण नै चुक्ता नगरेको हुनाले उसले राखेको थितो बैंकले लिएको समेत गरिसकेका छन्।

भण्डारीलाई अध्यक्षमा नियुक्त गर्नभन्दा पहिला उनी सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्रीका सल्लाहकार रहेका र उने भण्डारीले सबै तारतम्य मिलाएका हुनाले स्मार्टले लाइसेन्स नविकरण नगरेको सञ्चार सूत्रले बताएको छ। सरकारले

माओवादी, एकीकृत समाजवादी र अन्य दलका नेताहरू संलग्न रहेका भएपनि सरकारले सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलका नेता र कार्यकर्ताहरूलाई उन्मुक्ति दिएर अन्यलाई मुद्दा चलाउने गरेको हुनाले दाहाल सरकारको नियत प्रष्ट भएको छ।

आफ्ना विरेधीलाई तह लगाउनेका लागि फाइल खोल्नु भने धम्की दिएर कहिले सम्प धम्कीहरूले उनीहरूलाई सत्ता स्वार्थले गर्दा कारबाही भएको छन्। पूर्व प्रधानमन्त्रीद्वय माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईलाई ललिता निवास जग्गा काण्डमा मुछिएका भएपनि उनीहरूलाई सत्ता गठबन्धनको बैठकमा समेत उठेको छ। यी कारणहरूले गर्दा दाहाल सरकार मुलुकको विकास र जनताको सेवाको लागि नभएर सत्ता गठबन्धनका नेताहरूलाई आयु लम्बाएका थिए।

ललिता निवास जग्गा काण्डमा मुछिएका नेपाल र भट्टराईलाई गरेका निर्णयहरूमा मन्त्रीहरूलाई मात्र मुद्दा चलाइएको भएपनि उनीहरूलाई सफाई दिएर पूर्व प्रशासकहरूलाई दोषी ठहर गर्नुले प्रष्ट हुँच नेपाल र भट्टराई पनि दोषी हुन् भनेर।

अस्तिमात्र अखिल्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले आयोगले आयोगनामा भएको भ्रष्टाचारमा खानेपानी मन्त्रालयका तीन पूर्व सचिव सहित अन्यलाई मुद्दा चलाइएको भएपनि प्रधानमन्त्रीको बुहारी तत्कालिन खानेपानी मन्त्री विना मगरलाई भने उन्मुक्ति दिएको भएको भन्दै सिंहदरबारभित्र चर्चाको विषय बनेको छ। मगर मन्त्री रहेका बेला उनको दवावमा गढबढी भएको र मन्त्रीले भनेको अस्वीकार गर्दा सचिवको सर्वांग दाहालले नै गराएको सूत्रले दाबी गरेको छ। यी सबै कारणहरूले गर्दा दाहाल सरकारको सुशासन भनेको हातीको देखाउने दाँतमात्र रहेको प्रष्ट भएको छ।

व्यक्तिहरूलाई उन्मुक्ति दिएर अन्यलाई मुद्दा चलाइनुले मुद्दा नै कमजोर भएको न्यायिक क्षेत्रमा बहसको विषय बनेको छ। रास्वापाका नेताहरूले सरकारलाई व्याङ्ग गर्दै अब फाइल खोल्ने भए पहिला आफ्नो पार्टीको नेताहरूको फाइल खोल रोषमवाटे प्रधानमन्त्रीलाई आग्रह गरेको छन्। तुला तुला भ्रष्टाचारका काण्डमा सत्ता गठबन्धनका नेताहरू नै संलग्न भएका र उनीहरूलाई उन्मुक्ति: दिएर पूर्व प्रशासक र तत्काले तहका कर्मचारीहरूलाई मात्र कारबाही गरिउने राजनीतिक दल र र सरकारप्रति नै जनताको वित्तिया बढाए गएको छ।

मन्त्रिपरिषदको बैठकले गर्ने निर्णयहरूको जिम्मेवारी प्रधानमन्त्रीले लिनुपर्ने हुँच तर ललिता निवास जग्गा काण्डमा नकली गुठी खडा गर्ने र नकली गुठीलाई जग्गा दिने निर्णय गराउने निर्णय माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईलाई सत्ता गठबन्धनले उन्मुक्ति दिएको हुनाले उनीहरूमाथि मुद्दा चलाइन तर फाइल बोक्नेहरूलाई मुद्दा चलाइयो।

अखिल्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई मन्त्रिपरिषदका निर्णयहरू समेत छानविन र अन्य भएपनि राखेको छ। इसाई राट्र हुने मुसिलम राट्र हुने तर विश्वको एकमात्र जनताल नै प्रतिशत भनाइ छ।

सवैलाई नै सनातन धर्मको संरक्षण गर्न दायित्व सरकारको हुने व्यवस्था गरेको भएपनि पछिलो समयमा हिन्दुराष्ट्रका पक्षमा अभियक्ति दिएर आफ्नो पार्टी हिन्दुराष्ट्रका पक्षमा रहेको बताएको अवस्थामा अहिलेको सत्ता गठबन्धन दुन दिने र ललिता निवास जग्गा काण्डमा दोषी नेपाल र भट्टराईहरूमाथि पुन अनुसन्धान गर